ՔՆԱՐԵՐԳԱԿԱՆ (Lyrique)

Երգ Հովուի:

Մնացէք դուք բարեւ, ով դալար մարգեր.
Մնա դու այլ բարեւ ջերմին իմ արօտ.
Հովիւն ալ կ'երթայ՝ թէպէտ ծեգ կարօտ.
Անուշակ ամառն ի բաց է վարգեր:

Կ'երթանք հիմայ լեռնիվեր, սակայն կուգանք մինչ կրկին
Կոչէ կկուն գուարթաձայն, եւ կը զարթնուն նոր երգեր,
Երբ զարդարուի նորազգեստ ծաղկօք ամէն կերպ երկիր,
Եւ առուակներ կարկաջեն, եւ երբ շողայ ջինջ երկին:

Մնացէք դուք բարեւ, ով դալար մարգեր.
Մնա դու այլ բարեւ ջերմին իմ արօտ.
Հովիւն ալ կ'երթայ՝ թէպէտ ծեգ կարօտ.
Անուշակ ամառն ի բաց է վարգեր:

ՇԻԼԼԷՐ *Թրգմ. Հ. Ց. Տ.*

ՀՆԷԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԿԱՐԾԻՔ ՄԸ
ՔԱՐԱՑԵԱԼ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ ՄԱՍԻՆ

Երբ Գերմանիոյ ինչ ինչ տեղերը՝ ջրհեղեղի ժամանակէն մնացած մեծ կաթնասուն կենդանեաց մնացորդներ առատօրէն ու խմբովին կը գտնուէին, նոյներուն մահուան պատճառը մեծամեծ ողողմանց կը տրուէր: Այս մեկնութիւնը շատ դիպաց մէջ կրնայ ընդունելի ըլլալ: Սակայն Փր. Ներինկին բամծին նայելով՝ բազմաթիւ տեղեր կան, ուր՝ թէ երկրին արտաքին կերպարանքն եւ թէ գտնուելու եղանակն եւ անասնոց բրածոյ մնացորդները պատող հողին դիրքն ու ձեւն յայտնի կը ցուցընեն՝ թէ նոյներուն մահուան պատճառը վերոյիշեալ ողողումները չեն: Փր. Ներինկի կարծիքն է, թէ շատ մը սոյնօրինակ դիպաց մէջ անասնոց մահը կրնայ սաստիկ ձեան վերագրուիլ, ինչպէս հիմայ ալ ձմեռ ժամանակ՝ Սիպերիայի տափաստանաց մէջ այսպիսի դէպքեր յաճախ կը պատահին: Ցառաջները (սառուցի դարուն) Գերմանիոյ օդաբաժինը Սիպերիայի տափաստանաց օդաբաժնոյն հետ նոյն էր: Գիտենք թէ Գերմանիոյ մէջ ահագին անտառ մը գրեթէ բոլորովին ոչնչացած է սառնակուտայ պատճառաւ: Սառնակուտաց հալելէն վերջն՝ ընդարձակ վայրեր ճախճային մակերեւոյթ մ'ունեցան, որուն վրայ երկայն ժամանակ տունկք եւ կենդանիք միայն կրնային աճիլ ու զարգանալ, ինչպէս որ հիմայ Սիպերիայի հիւսիսային կողմերը կ'աճին: Սոյն տեղերն՝ վերին խաւերուն ցամքելէն ետեւ՝ այնպիսի բուսաբերութիւն ունեցած են, որ տափաստանաց միայն յատուկ էր, այն բուսականութիւնն արեւմտեան Սիպերիայի տափաստանաց բնիկ ֆլորան ունէր: Հոս հովն ուզածին պէս իր դերը կրնար խաղալ, ամառը փոշելով եւ աւազով, ձմեռը ձեամբ եւ սառուցով: A. Middendorf որ անձամբ ճանապարհորդած է Սիպերիա, նոյն տեղուան ձեան փոթորկաց սաստկութեան մասին հետեւեալը կը գրէ. "Անձամբ շտեմնողը չի կրնար ձեան անդիմադրելի սաստկութեան եւ բուքի զօրութեան վրայ գաղափար մը կազմել, ձիւնախառն հովը բուքն եւ անպատմելի կատաղութեամբ հիւսիսային հարթադետին տափաստանաց վրայէն այնպէս սաստիկ կը փչէ, որ մեծ աշխատութեամբ հազիւ կրնայի շատ անգամ ոտիս վրայ կանգուն կենալ. փոխանակ օդոյ՝ մարդս ամէն կողմանէ՝ ամէն ուղղութեամբ վրան յարձակող ձեան մասունքներէն կը պաշարուի, իրականութեան հետ համեմատելով՝ տկար բացատրութիւն մըն է, եթէ ըսեմ՝ երբ ձեռքս աչացս առջեւ կը բռնէի, չէի տեսներ, վասն զի ձեան հարուածներն եւ ոչ իսկ մարդուս աչքը բանալ կը թողուն: Սոյն սաստկաշունչ ձիւնախառն քամին ամենայն զօրութեամբ մարդուն լսելիքը կը բախէ. շատ անգամ մարդ կը կարծէ թէ ալ պիտի խղդուի, որովհետեւ կատաղի հովը՝ շունչն անգամ կը ճնշէ: Այն աւերումը՝ զոր ձեան փոթորիկն երբեմն երբեմն հարաւային Ռուսաստանի տափաստանաց վրայ յառաջ կը բերէ, արդէն քաջածանօթ է: Հազարաւոր ձի, եզ, ուղտ եւ ոչխար այսպիսի ժամանակներ կը սատկին„: Նոյնպէս կը ստորագրէ Կէօպէլ հարաւային Ռուսաստանի տափաստանաց ձեան փոթորիկները: "Ձեան հալելէն վերջն՝ իրենց բնակութենէն հեռացած հարիւրաւոր եզեր . . . կամ անօթութենէ սատկած կամ սառած եւ կամ կրճերու մէջ խեղդուած կը գտնուին„: Ասոնց հետ նոյն են հիւսիսային Ամերիկայի տափաստանաց հանգամանքներն ալ, ուր եթէ սաստիկ ձիւնելու ըլլայ, հազարաւոր եզանց եւ ոչխարաց մահ կը պատճառէ: Լրագրոց տուած տեղեկութեան համեմատ անցեալ ձմեռ Նեվատայի կրճերուն մէջ ձիւնը 30—60 անգղիական ոտք բարձրացած էր: Շատ հին ժամանակները Միջին Եւրոպայի տափաստանաց մէջ վայրի ձիեր եւ կաթնասուն մեծամեծ կենդանիներ կը բնակէին, ուրեմն կրնանք ըսել թէ այս կենդանիք շատ անգամ ձմեռն այն ձիւնախառն փոթորկաց զոհ կրնային ըլլալ եւ խմբովին կրճերու մէջ կամ ապաստանարան փնտռած ատենին ուրիշ տեղեր խեղդուիլ: Երբ գարնան ձիւնը կը հալէր այս սատկած կենդանեաց դիերը բացօդեայ մնալով՝ կը փտէին եւ յափշտակիչ կենդանեաց աւար կ'ըլլային. բայց շատ դիպաց մէջ ալ անտարակոյս կը պատահէր, որ այս դիերը՝ ձեան բոլորովին հալելէն յառաջ՝ զիբենք պատող ծածկութով մը՝ աւազով, փոշիով, կաւով կը ծածկուէին: Այս եղանակաւ կը մեկնէ Ներինկ Սիպերիայի սառուցի խաւերուն մէջ հսկայ անասնոց ամբողջ կմախքներուն գտնուիլն, եւ կը կարծէ որ այս անասունք սաստիկ ձիւն տեղացած ժամանակ ձորերու, խոխոմներու եւ անդունդներու մէջ ժողվուած ձեան մէջ իյնալով՝ անհետացած են: Եւ յետոյ՝ աւազ, փոշի նստելով նոյն դիակներուն վրայ՝ ծածկը կը ստուարացընեն, եւ յառաջուան ձիւնը տակաւ տակաւ սառուցի փոխուելով՝ խորասուզած ժամանակ դիակներն ալ ի միասին յերկիր կը մխէն:

digitised by A.R.A.R.@